

A SZABADALMI ÉS KNOW-HOW LICENCIA CSOPORTMENTESÍTÉSEK¹

I. A CSOPORTMENTESÍTÉSEKRŐL ÁLTALÁBAN

Az EU versenyjogi szabályozása és a tagállamok kartelljoga egyaránt tiltja a versenykorlátozó megállapodásokat (kartelleket), az erőfölénnyel való visszaélést és a versenyellenes vállalati összefonódásokat. A vállalati összefonódásnak a szellemi alkotások vonatkozásában lényegesen kisebb a relevanciája, azonban a tiltott kartellmegállapodások és az erőfölénnyel visszaélések lehetősége reálisan fennáll. Erre jó példát mutat a szabadalmak, a know-how és más szellemi alkotások hasznosításának gyakorlata.

Az ipari tulajdon jogosultja, például a szabadalmazott találmány jogosultja, versenykorlátozó rendelkezések hiányában az adott piacon tetszése szerint köthet olyan licenciamegállapodásokat, amelyek akár *aránytalanul magas ár megállapításával, területfelosztással vagy pl. a 90%-os piaci részesedéssel történő visszaéléssel*, illetve más módon torzíthatják vagy éppen kiiktathatják a piac szereplői között a versenyt.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban EUMSZ)² és a nemzeti versenytörvények a fentiek ellenére kiveszik az általános kartelltilalom alól azokat a megállapodásokat, amelyek versenykorlátozó hatásai az ésszerű, harmonikus gazdasági fejlődést segítik. *E kivételezés eszközei a csoportmentesítő rendeletek.*

A csoportmentesítések intézménye a versenyjog kartelltilalomba ütköző rendelkezéseit és a közérdekből támogatandó, egyébként versenykorlátozásba ütköző szerződéseket és az állami támogatásokat kivonja a versenyjogi korlátozások hatálya alól.³

A versenykorlátozásokba ütköző szerződések mind az EU-ban,⁴ mind Magyarországon⁵ semmisek.⁶

¹ A tanulmány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem TÁMOP 4.2.2./B-11/2-KMR-2011-0002-sz. projekt keretében jelent meg.

² A 2007. évi, az Európai Unió működéséről szóló Szerződés, másképpen Lisszaboni Szerződés az 1957. évi Római Szerződés (R. Sz.) helyébe lépett. A szerződés, amely 2009. december 1-jétől hatályos, kisorsította (lásd a 7. lábjegyzetet) az EK, és a Közösség elnevezést.

³ EUMSZ 108. cikk (az EKSZ korábbi 88. cikke).

⁴ EUMSZ 101. cikk (2).

⁵ A Ptk. 200. § (2) bekezdése értelmében a jogszabályba ütköző szerződések semmisek.

⁶ A versenytörvény, azaz az 1996. évi LVII. tv. a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozások tilalmáról (Tpv.) 11. § (3) pontja tilosnak nyilvánítja a kartelltilalomba ütköző szerződéseket. Az ilyen szerződések semmisségét a Ptk. direkt módon kimondja.

Az EUMSZ⁷ 101. § (1) bekezdésébe foglalt kartelltilalom [R. Sz. 81. cikk (3)] alól a közösségi politika kiemel bizonyos megállapodásokat. Ezeket, ha egy csoportmentességi rendelet hatálya alá esnek, nem lehet versenyjogi szankciókkal sújtani.

A jogalkotó fontos feladata, hogy mely megállapodásokat veszi ki a kartelltilalom alól, itt elsősorban az elosztás, a technológiatranszfer, a licenciamegállapodások jönnek számításba, azzal, hogy ezek számára fehér (mentesítő) és fekete (nem mentesíthető) klauzulákat írnak elő a kivételezés gyakorlása céljából.⁸

II. A CSOPORTMENTESÍTÉSEK ÁLTALÁNOS JOGI FELTÉTELEI

A csoportmentesítések elvi feltételeit az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése [R. Sz. 85. cikk (3)] határozza meg. Az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése [R. Sz. 81. cikk (3)] kivételeket állapít meg, ennek értelmében a kartelltilalom nem vonatkozik azokra a versenykorlátozó megállapodásokra és döntésekre vagy azok csoportjaira,⁹ amelyek

1. hozzájárulnak az árutermelés vagy a forgalmazás javításához (azaz a megállapodásból származó előnyök), illetve *a műszaki, illetve gazdasági haladás előmozdításához*,

2. továbbá az ebből származó méltányos haszonnak a fogyasztóhoz kell jutnia.

Adott esetben, ha a vállalkozás korlátozva van abban, hogy egy vagy több csoportmentesítést kihasználjon, az illegálitás és a semmisség elkerülhető, és a felügyelet ellátása könnyebb.¹⁰

A feketelisták, amelyeknek a célja, hogy megakadályozzák a rendeletben előírt versenykorlátozásokat, gyakran üresek, semmitmondóak, formális jellegűek, és nem könnyű ezeket alkalmazni, olyannyira, hogy a beruházást megvalósító vállalkozás a beruházás kivételezésekor még mindig nem lehet biztos abban, hogy vállalkozása mentesül-e.¹¹

⁷ Az 2007. évi, az Európai Unió működéséről szóló Szerződés vagy Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jétől hatályos.

⁸ *Valentine Korah: An Intraductory Guide to EC Competition Law and Practice, Ninth Edition.* Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, USA, 2007, p. 97.

⁹ Az EUMSZ 101. cikk (3) megfogalmazásában
– vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;
– vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;
– összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja.

¹⁰ *Korah: i. m. (8), p. 97.*

¹¹ *Korah: i. m. (8), p. 97.*

Ad 1. Az árutermelés vagy a forgalmazás javítása (azaz a megállapodásból származó előnyök)

Itt valamely piaci előny megvalósulása vagy javítása elengedhetetlen. E követelménynek arra kell irányulnia, hogy a felek együttes erővel olyan előnyt hozzanak létre, amelyet a megállapodás hiányában egyáltalán nem vagy csak kisebb hatékonysággal lennének képesek elérni. Pl. egy kizárólagos forgalmazási szerződéssel hatékonyabban kihasználható a forgalmazó szállítási kapacitása, amely olcsóbbá és pontosabbá válik, továbbá a nagy forgalmú és jövedelmező városi területek mellett a forgalmazó a kisebb hasznot hozó vidéki területeket is el tudja látni.

Bizonyítani kell, hogy a várható előnyök és a javasolt versenykorlátozás között megvan az okozati összefüggés. A kapcsolatnak közvetlennek kell lennie.¹² *Fontos továbbá a hivatkozott előnyök megvalósulásának valószínűsége és jelentősége.*

Ad 2. Az ebből származó méltányos haszonnak a fogyasztóhoz kell jutnia

Az 1. pontban ismertetett esetről indokolt például a csoportmentesítés, amennyiben olyan licenciaszerződést kötnek, amelynek a segítségével a licencia vevője egy növényvédő szert olcsóbban és jobb minőségben tud előállítani egy szabadalom hasznosítása révén, és nemcsak az árutermelés és -forgalmazás feltételei javulnak, hanem a fogyasztó is olcsóbban jut a kérdéses termékhez.

Nem elhanyagolható kérdés, hogy ki számít fogyasztónak: a fogyasztó fogalma magába foglalja a szerződés szerinti termék valamennyi direkt vagy indirekt felhasználóját, ideértve a gyártókat, a vevőket, a viszonteladókat és mindazokat, akik végtermékként felhasználják a terméket.¹³

A fogyasztó fogalmának meghatározása az Európai Bíróság gyakorlatának is fontos kérdése. A GlaxoSmithKline Services Unlimited kontra Európai Közösségek Bizottsága-ügyben a Európai Bíróság mind a gyógyszerek végső fogyasztóját, mind az annak költségeit álló vagy megtérítő egészségügyi alapítványokat egyaránt fogyasztónak minősítette.¹⁴

A fogyasztónak nem lehet több fogalmi megközelítése. Ebből a szempontból az EU fogyasztói jogról szóló irányelvből a nemzeti polgári törvénykönyvekbe és fogyasztóvédelmi törvényekbe bekerülő¹⁵ modern fogyasztó fogalmára kell támaszkodni.

¹² *Boytha Györgyné, Tóth Tihamér: Versenyjog, PPKE-JÁK, Budapest, 2010, p. 129.*

¹³ *Korah: i. m. (8), p. 94.*

¹⁴ Az Európai Bíróság 2006. szeptember 27-én kelt T-168/01 sz., a GlaxoSmithKline Services Unlimited kontra Commission-ügyben hozott ítélete. EBHT, 2006, p. 1623.

¹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelve értelmezésében fogyasztó minden olyan természetes személy, aki az irányelv hatálya alá eső szerződések tekintetében olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén. (2. cikk 1. pont).

Méltányosnak tekinthető a fogyasztók részesedése, ha legalább az okozott hátrányok kompenzálásra kerülnek. Nem mindegy az sem, hogy melyik piacon jelentkezik a hátrány, és melyiken az előny. Ha nem azonos fogyasztók élvezik az előnyöket, mert a két piac még csak nem is kapcsolódik egymáshoz, akkor nem lehet a fogyasztók méltányos részesedéséről beszélni.¹⁶

Az EUMSZ negatív feltételeket is szab a csoportmentesülések érvényesüléséhez a 101. cikk (3) bekezdésében, ennek értelmében mentesítésről csak akkor lehet szó,

3. ha a szerződő felek nem vállalnak olyan korlátozásokat, amelyek a célok eléréséhez nem feltétlenül szükségesek (a korlátozások nélkülözhetetlensége),

4. és nem teremtenek lehetőséget arra, hogy azok a szóban forgó áruk lényeges része tekintetében a versenyt megszüntessék (a verseny kizárásának hiánya).

Ad 3. A korlátozások nélkülözhetetlensége

A verseny korlátozása mindenképpen negatív hatást gyakorol a piac működésére.

Amennyiben a gazdasági előny egyaránt jelentkezik a szerződő feleknél és a fogyasztónál is, a helyzet kedvezőbbnek ítéltető meg a piacnak a versenykorlátozás hiánya miatt fennálló állapotánál. Ez azonban nem jelenti azt, még akkor sem, ha az előnyök túlnyomóak, hogy bármilyen jelentős korlátozás alkalmazható. A főszabály az, hogy kizárólag a kívánt előnyök létrejöttéhez szükséges legkisebb korlátozás megengedett.

A nélkülözhetetlenségi vizsgálat nem jelentheti azt, hogy a hatóság aprólékos gonddal mérlegeli, hogy a korlátozások skálájának egyes szintjei valóban szükségesek-e vagy sem, hanem csak nagyon nyilvánvaló túlzások esetén kerülhet sor a feltétel alkalmazására, azaz arra, hogy a nélkülözhető korlátozásokra tekintettel a szerződést versenykorlátozó szabályokba ütközőnek és ezáltal semmisnek minősítsék.¹⁷

Ad 4. A verseny kizárásának hiánya

A verseny kizárásának a tilalma úgy érvényesül, hogy annak ellenére, hogy adott megállapodás javítja az árutermelés és -forgalmazás feltételeit, és a fogyasztók számára is kifejezetten előnyös, a szerződés csak a legszükségesebb korlátozásokat tartalmazza. Nem engedélyezhető a mentesítés, ha az érintett piacon a verseny jelentős részben megszűnik. Ez a feltétel a piaci versengés nélkülözhetetlenségét fejezi ki és azt, hogy a verseny teljes megszűnését nem kompenzálhatja semmiféle aktuálisan jelentkező előny.¹⁸

A csoportmentesítések előnyeit az alábbiakban lehet összefoglalni:

¹⁶ Boytha, Tóth: i. m. (12), p. 130.

¹⁷ Boytha, Tóth: i. m. (12), p. 131.

¹⁸ Boytha, Tóth: i. m. (12), p. 131.

- csoportmentesítés esetén a vállalkozásoknak semmiféle adminisztratív kötelezettségük sincs,
- amennyiben a versenyt korlátozó megállapodásokban a felek önkéntesen teljesítik a csoportmentesítés feltételeit, bizottsági döntésre nincs szükség,
- a csoportmentesítések erősítik a közösségi versenyképességet,
- alkalmasak a közösségi versenyjog és a nemzetközi iparjogvédelem előírásai közötti ellentmondások feloldására.¹⁹

III. CSOPORTMENTESÍTÉSEK ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK ESETÉN

A belső piacon az állami támogatások nem korlátozhatják a versenyt. Az EUMSZ 107. § (1) bekezdése értelmében a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet. Itt figyelemre méltó, hogy az EUMSZ 107. cikk (2), (3) bekezdése többszörös kivételt enged. A belső piaccal – többek között – összeegyeztethető a szociális támogatás,²⁰ a természeti csapások (erdőtüzek, árvizek, tornádók, földrengések, vulkánkitörések stb.) kártalanítása, a rendkívüli események (háborúk, sztrájkok, ipari-nukleáris balesetek, tüzek és tankhajók elsüllyedése által okozott károk stb.) kompenzálása,²¹ valamint az elmaradt térségek támogatása.²²

¹⁹ Zsarnay Judit, *Tattay Levente*: Az Európai Közösség csoportmentesítési előírások szabályozási, jogelméleti és jogi háttere, kézirat (részlettanulmány, Budapest). 1998, p. 95–96. In: *Sárai József, Török Adám, Tattay Levente, Zsarnay Judit*: Az Európai Unió csoportmentességi szabályozása mint a nemzetközi K+F együttműködés és a vállalkozói integráció elősegítésének egyik formája c. kutatási pályázat.

²⁰ Az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdése értelmében a belső piaccal összeegyeztethető:

a) a magánszemély fogyasztóknak nyújtott szociális jellegű támogatás, feltéve hogy azt a termék származásán alapuló megkülönböztetés nélkül nyújtják;

b) a természeti csapások vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítására nyújtott támogatás.

²¹ Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdése értelmében a belső piaccal összeegyeztethető:

a) az olyan térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatás, ahol rendkívül alacsony az életszínvonal vagy jelentős az alulfoglalkoztatottság, valamint a 349. cikkben említett térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatás, ezek strukturális, gazdasági és társadalmi helyzetére tekintettel;

b) valamely közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának előmozdítására vagy egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás;

c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekek ellentétes mértékben;

d) a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben.

²² *Boyth, Tóth*: i. m. (12), p. 328.

A belső piaccal összeegyeztethető állami támogatások vonatkozásában a szellemi alkotások körében különös jelentőséggel bír valamely közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának előmozdítására adott támogatás megengedetősége. E kategóriába tartozik az innovatív tevékenység állami támogatása és a közös európai K+F-projektek megvalósítása,²³ valamint az EU versenyképességének növelésére fordított állami támogatások.²⁴ Példaként említhető az Airbus-projekt, amelynek segítségével az EU-vállalat a Boeing által egyedül uralt piacra kívánt betörni.²⁵

A csoportmentesítésnek helye van állami támogatások esetén is: a 994/98/EK rendelet felhatalmazza a Bizottságot, hogy az EUMSZ 107. cikkével kapcsolatban kinyilvánítsa, hogy a kis- és középvállalatoknak nyújtott támogatás, a kutatás-fejlesztési támogatás, a környezetvédelmi támogatás, a foglalkozási és képzési támogatás, valamint a Bizottság által az egyes tagállamok esetében a regionális támogatások nyújtására vonatkozóan jóváhagyott térképnek megfelelő támogatás bizonyos feltételek mellett összeegyeztethető a közös piaccal, és nem tartozik az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében foglalt bejelentési kötelezettség hatálya alá.²⁶

IV. HORIZONTÁLIS ÉS VERTIKÁLIS KORLÁTOZÁSOK, A LEGFONTOSABB CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELETEK

Fontos a horizontális²⁷ és vertikális megállapodások²⁸ megkülönböztetése. Horizontális megállapodások a gazdasági és vállalkozói szférában azonos szinten elhelyezkedő vállalkozások között jönnek létre. Vertikális megállapodások az adott értékesítési láncolat különböző szintjei között létrejött megállapodások.

²³ Ami a K+F-tevékenység állami és vállalati finanszírozását illeti, az EU barcelonai csúcsertekezletén hozott döntés szerint e kiadásoknak számszerűségben a GDP 3% ához kellene közeledniük.

²⁴ Az állami támogatások csoportmentesítése vonatkozásában a Tanács 994/98/EK rendelete az Európai Közöséget létrehozó Szerződés 92. és 93. cikkének a horizontális támogatások bizonyos fajtáinak alkalmazásáról az irányadó.

²⁵ *Boytha, Tóth*: i. m. (12), p. 331.

²⁶ *Boytha, Tóth*: i. m. (12), p. 338.

²⁷ Példák a horizontális megállapodásokra, pl. értékesítést végző vállalatokra (autókereskedések) között.
– franchiserendszergazdák között létrejövő megállapodások,
– kutatóintézetek között létrejött kutatás-fejlesztési megállapodások.

²⁸ Az EU-ban a vertikális csoportmentességet a 330/2010/EU bizottsági rendelet szabályozza, ilyenek:

- a licenciatvevő vállalkozás és a kiskereskedő között létrejött megállapodás,
- a termelő vállalkozás és a nagykereskedő között létrejött megállapodás,
- a franchiserendszergazda és a franchiserendszerben üzemelő kiskereskedő közötti megállapodás.

A vertikális megállapodások kötése általában hatékonysági előnyökkel jár.

A vertikális megállapodások a termelési vagy forgalmazási láncolaton belül a részt vevő vállalkozások közötti jobb együttműködés megkönnyítése révén javíthatják a gazdasági hatékonyságot; különösen a felek tranzakciós és forgalmazási költségeinek csökkentéséhez, valamint eladásai és befektetései optimális szintjének kialakulásához vezethetnek.

A legfontosabb csoportmentesítő megállapodások

- Vertikális korlátozások: 330/2010/EU – vertikális szerződésekre,²⁹
- szakosítási megállapodások: 1218/2010/EU – horizontális szerződés,³⁰
- kutatás és fejlesztés: 1217/2010/EU – horizontális szerződés,³¹
- technológiaátadás: 772/2004/EK – vertikális megállapodás,³²
- gépjármű-forgalmazás: 461/2010/EU – vertikális megállapodás,³³
- biztosítás: 267/2010/EU – horizontális megállapodás,³⁴
- vonalhajózás: 906/2009/EK – horizontális megállapodás,³⁵
- légi járatok személyszállítási díjtételei és időkiosztások: 1459/2006/EK – horizontális megállapodás.³⁶

A közösségi szabad áruforgalom és más kiemelten fontos érdekek teszik indokolttá a csoportmentesítések alkalmazását.

A Közösség működésének alapvető követelménye a közös belső piac zavartalan működtetése, az áruk, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke szabad áramlása. Fontos érdekek azonban indokolttá tehetik a négy alapszabadság elsőbbségének intézményes háttérbe szorítását.

Az EUMSZ³⁷ 34. és 35. §-a (a korábbi Római Szerződés vagy EK-szerződés 28. és 29. §-a)³⁸ tiltja a mennyiségi behozatali és kiviteli korlátozásokat és az azonos hatású intézkedéseket.

²⁹ Commission Regulation 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices.

³⁰ Commission Regulation No 1218/2010/EU of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the functioning of the European Union to categories of specifications agreements.

³¹ Commission Regulation No 1217/2010/EU of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the functioning of the European Union to categories of research and development agreements.

³² Commission Regulation No 772/2004/EC of 7 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to the categories of technology transfer agreements.

³³ Commission Regulation 461/2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of vertical agreements and concerted practices in the motor vehicle sector.

³⁴ Commission Regulation No 267/2010/EU of 24 March 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty to certain categories of agreements, decisions and concerted practices in the insurance sector.

³⁵ Commission regulation No 906/2009/EC of 28 September 2009 linie shopping companies on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of agreements, decisions and concerted practices between the shipping linie companies(consortia).

³⁶ C. Tobler, J. Beglinger, W. Guersen: Az EU versenyjogának szemléltető összefoglalása. HVG-ORAC, Budapest, 2011, p. 33–39.

³⁷ Treaty on the Functioning of the European Union.

³⁸ Az Európai Uniónak két hivatalos szerződése van:

– Az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés részeként elfogadott, 1992. február 7-én aláírt, 1993. november 1-jén hatályba lépett alapító szerződés (EUSZ)– Treaty on the European Union.

– Treaty on the Functioning of the European Union (EUMSZ), az Európai Unió másik alapító szerződése, amely a Lisszaboni Szerződés néven működik, és az Európai Közösséget (azt megelőzően annak jogelődjét, az 1957. március 27-én aláírt, 1958. január 1-jén hatályba lépett, az Európai Gazdasági Közösséget) létrehozó szerződés jelenleg hatályos neve.

Az EUMSZ 36. §-a (a korábbi Római Szerződés 30. §-a) kivételeket engedélyez az import- és exportkorlátozások, a tranzitszállítások általános tilalma és korlátozása vonatkozásában, többek között

- ha a közérkölc, közrend vagy közbiztonság indokolja,
- ha egészség- és életvédelem indokolja,
- ha állatok és növények védelme indokolja,
- ha a kereskedelmi és ipari tulajdon védelme indokolja.

Ez a rendelkezés annak ellenére kardinális fontosságú, hogy nem ad közvetlen felhatalmazást a csoportmentesítésekre.

V. A SZABADALMI ÉS KNOW-HOW LICENCIAMEGÁLLAPODÁSOK CSOPORTMENTESÍTÉSE

Ez a rendelet az Európai Unió legfejlettebb csoportmentesítési jogszabálya, amely leginkább alkalmas a csoportmentesítések ismertetésére és a szellemi alkotások és a versenykorlátozások joga közötti konfliktus koncentrált bemutatására és a két terület kollíziójának feloldására.

Feltétlenül hozzátartozik a tárgyhoz, hogy a Bizottság már a '90-es években rendeletet hozott a technológiaátadások csoportmentességéről, nevezetesen a 240/96. sz. bizottsági rendeletet a szabadalmi és a know-how licenck csoportmentesítéséről,³⁹ amelyet a 772/2004/EK rendelet helyezett hatályon kívül.

1. ÁLTALÁNOS JELLEMZÉS

*A rendelet rendkívüli módon felértékeli a technológiák átadására vonatkozó szerződéseket. Eszerint az ilyen megállapodások rendszerint javítják a gazdasági hatékonyságot és elősegítik a versenyt, mivel csökkentik a kutatás és fejlesztés területén a párhuzamos tevékenységeket, erősítik az új kutatási-fejlesztési tevékenység megkezdésének ösztönzését, serkentik a további innovációt, megkönnyítik a technológia elterjedését, és megteremtik a versenyt a termékpiacon.*⁴⁰

A szabályozás nem kazuisztikus, a csoportmentesítések engedélyezésénél az érintett vállalkozások piaci erejének szintjéből indulnak⁴¹ ki, és számos egyedi tényezőt értékelnek, így különösen az érintett technológia- és termékpiacok struktúráját és dinamikáját.⁴²

³⁹ Tattay Levente: A versenyjogok és az ipari tulajdon oltalma az európai közösségben. Ozirisz, Budapest, 1981, p. 146–147.

⁴⁰ A 772/2004/EK rendelet preambuluma (5) bekezdés.

⁴¹ A piaci erő szintjét a piaci részesedés nagysága mutatja.

⁴² A 772/2004/EK rendelet preambuluma (6) és (8) bekezdése.

2. A RENDELET IDŐBELI ÉS TÁRGYI HATÁLYA

A rendelet rendszeresen *visszaul* a *Római Szerződés* 81. cikk (1) bekezdésében foglalt kartelltilalomra és a (3) bekezdésében foglalt csoportmentesítés feltételeire.⁴³

A rendelet 2004. május 1-jén lépett hatályba, és tíz évig van érvényben. *2014. április 30-án hatályát veszti.*^{44, 45}

A) Időbeli hatály

A rendelet értelmében eleve mentesülnek azok a megállapodások, amelyek megfelelnek az EK-szerződés 81. cikk (3) bekezdésében foglalt csoportmentesítési feltételeknek, és arra az időre alkalmazandó,

- ameddig a licencia tárgyát képező technológia részét képező szellemi tulajdon-jogi oltalmi ideje le nem jár;
- ameddig az oltalom meg nem szűnik;
- ameddig a szellemi alkotást nem semmisítik meg;
- know-how esetén ameddig a know-how titkos marad.^{46, 47}

B) Tárgyi hatály

A rendelet nem mentesíti az olyan technológiaátadási megállapodásokat, amelyek a termelés vagy forgalmazás javításához nem nélkülözhetetlen (nem szükséges) korlátozásokat tartalmaznak.⁴⁸

A rendeletet nem lehet alkalmazni – tehát nem mentesíthetők – olyan technológiaátadási megállapodásoknál, *amelyek súlyos versenyellenes korlátozásokat tartalmaznak*, mint például harmadik személynek felszámított árak rögzítése.^{49, 50}

⁴³ Például a 772/2004/EK rendelet preambuluma (8) és (9) bekezdése.

⁴⁴ A 772/2004/EK rendelet 11. cikke írja elő. Ez a technikai megoldás gyakori a csoportmentesítéseknel, mivel számolnak azzal, hogy a körülmények lényegesen meg fognak változni.

⁴⁵ A 772/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezi a 240/96/EK rendeletet, amely szintén a technológia-transzfer-csoportmentesítéseket szabályozta.

⁴⁶ Kivétel az az eset, amikor a know-how a licenciavevő cselekménye nyomán válik közismertté – a rendelet 2. cikk (2) bekezdése szerint.

⁴⁷ Az oltalmi idő lejárt, a know-how ismertté válása.

⁴⁸ A 772/2004/EK rendelet preambuluma (13) bekezdésének első mondata.

⁴⁹ A 772/2004/EK rendelet preambuluma (13) bekezdésének második mondata.

⁵⁰ Súlyos versenyellenes korlátozást jelentenek az olyan rendelkezések, amelyek ok nélkül korlátozzák vagy megszüntetik a versenyt.

A rendelet csak azokra a megállapodásokra terjed ki, amelyekben a licenciadó a licenciatvevőnek⁵¹ megengedi a licencia tárgyát képező technológia *hasznosítását*, esetleg további, a licenciatvevő által végzett *továbbfejlesztést* áruk vagy szolgáltatások előállítására céljából.

A rendelet nem terjed ki azokra a licenciamegállapodásokra, amelyeknek célja a kutatás és fejlesztés *alvállalkozásba adása vagy a technológiák egyesítése*.⁵²

A rendelet csoportmentesítési előírásait alkalmazni lehet *vertikális forgalmazás esetében*, vagyis akkor, ha a licenciatvevő több szinten is értékesít (kiskereskedelem, nagykereskedelem, közvetlen értékesítés).⁵³

A rendelet nem alkalmazható azokra az esetekre, amelyeknél a licenciadó és a licenciatvevő együttes piaci részesedése meghaladja az 50%-ot.⁵⁴

A rendelet második cikke kimondja, hogy a technológiatranszfer-csoportmentességi előírások alkalmazhatók az R. Sz. 81. cikk (1) bekezdése ellenére, ha két vállalkozás között létrejött megállapodás licenciatermékre vonatkozik.⁵⁵

3. A TECHNOLÓGIAÁTADÁSI MEGÁLLAPODÁS – A TECHNOLÓGIATRANSZFER FOGALMA

A „technológiaátadási megállapodás” fogalma több vonatkozásban is értelmezhető, mert a rendelet 1. cikk *1a), b), c), d)* pontja külön fogalmat alkot a megállapodásra, a technológiaátadási megállapodásra, a kölcsönös megállapodásra és a nem kölcsönös megállapodásra.

Nyilvánvaló, hogy a szabadalmi és know-how licenciák vonatkozásában a *technológiaátadási megállapodás* fogalmi megközelítése releváns.

A technológiaátadási megállapodásokon (technológiatranszfer) belül is megkülönböztethetünk elsődleges technológiatranszfert, nem elsődlegesen szellemi alkotásokra vonatkozó szerződések és kockázatmegosztó megállapodásokat.

A) Az elsődleges technológiatranszfer

- Szabadalmilicencia-megállapodás;
- know-how licenciamegállapodás;
- szoftverfelhasználási szerződés;
- vegyes szabadalmi know-how, licenciaszerződés vagy szoftverfelhasználási szerződés.

⁵¹ A licenciamegállapodás lényege, hogy a licenciadó átadja a licenciatvevőnek a szabadalmát vagy a know-how-ját. A licenciatvevő ez alapján terméket forgalmaz, és törekszik arra, hogy az átvett alkotás hasznosítását – a maga érdekében – tökéletesítse.

⁵² A 772/2004/EK rendelet preambuluma (7) bekezdése.

⁵³ A 772/2004/EK rendelet preambuluma (9) bekezdése.

⁵⁴ A 772/2004/EK rendelet 12. preambuluma (18) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése.

⁵⁵ A 772/2004/EK rendelet 2. cikke értelmében.

A licenciavevő és annak vevői közötti szállítási és forgalmazási megállapodások nem mentesíthetők e rendeletekkel.

B) Nem elsődlegesen szellemi alkotásokra vonatkozó szerződések

Bármely ilyen megállapodás, amely termékek értékesítésére és beszerzésére vagy más szellemi tulajdon-jogok licenciába adására vagy szellemi tulajdon-jogok átruházására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, feltéve, hogy ezek a rendelkezések közvetlenül kapcsolódnak a szerződés szerinti termékek előállításához.

C) Kockázatmegosztó megállapodások

Szintén technológiaátadási megállapodásnak minősül a szabadalmakon, know-how-n, szoftvereken fennálló szerzői jogok vagy ezek kombinációjának átruházása

– amennyiben a technológia hasznosításából fakadó kockázat egy része az engedménynél marad,

– különösen abban az esetben, amikor az átruházás ellenszolgáltatásaként fizetendő összeg az engedményes által az átruházott technológia segítségével előállított termékek tekintetében függ az

– elért forgalomtól,

– az ily módon előállított termékek mennyiségétől,

– vagy a technológia alkalmazásával végrehajtott műveletek számától.

4. A SZELLEMI ALKOTÁSOKKAL KAPCSOLATOS FOGALMAK

E körben feltétlenül fontos több fogalom tisztázása. Ezek közül a legfontosabbak:

A) a szellemi tulajdon-jogok;

B) a szabadalmak és a

C) know-how fogalmának a tisztázása.

Ad A) Szellemi tulajdon-jogok: az ipar tulajdon-jogok (szabadalmak), a know-how, a szerzői és szomszédos jogok.⁵⁶

Ad B) Szabadalmak:

– szabadalmak;

– szabadalmi bejelentések;

⁵⁶ A 772/2004/EK rendelet 1. § (1) bekezdésének 9. pontja.

- használati minták;
- használatiminta-oltalmi bejelentések;
- formatervezési minták;
- mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalma;
- gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványai;
- más kiegészítő oltalmi tanúsítványok;
- növényfajta-oltalmak.⁵⁷

Ad C) Know-how

Tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek.⁵⁸

a) *Titkosak*, azaz nem közismertek vagy könnyen hozzáférhetők,⁵⁹

b) *lényegesek*, azaz a szerződés szerinti termékek előállításához fontosak és hasznosak, valamint

c) *azonosítottak*, azaz kellően átfogó módon leírtak ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy a know-how megfelel a titkosság és a lényegesség követelményének.⁶⁰

Ad a) A know-how titkossága

A know-how titkosságának követelménye az, hogy annak közlése a licenciavevő számára ugrrászzerű előnyt biztosít versenytársaihoz képest.⁶¹

A licenciavevő számára nagyon fontos az, hogy a know-how ne legyen könnyen hozzáférhető, mert csak ebben az esetben lehet szó számára fontos előnyről. Egy know-how csomag akkor számít titkosnak, annak ellenére, hogy önmagában minden eleme ismert, ha annak pontos kialakítása, illetve összetétele ismeretlen. A know-how titkossága tekintetében az adott szakmában informált szakembert veszik figyelembe.⁶²

Ad b) A know-how lényegessége

A know-how lényegessége azt jelenti, hogy olyan információt tartalmaz, amelynek hasznosnak kell lennie, vagy a megállapodás megkötésekor ésszerűen elvárható, hogy képes a licenciavevő helyzetének javítására, azaz

- új piacra törjön be,
- minőséget javítson,
- költségmegtakarítást érjen el,

⁵⁷ A 772/2004/EK rendelet 1. § (1) bekezdésének 4. pontja.

⁵⁸ Markus Feil: Lizenzkartellrecht. Carl Heymanns Verlag, München, 2009, p. 164.

⁵⁹ A 772/2004/EK rendelet 1. § (1) bekezdés ii) pontja.

⁶⁰ A 772/2004/EK rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja.

⁶¹ Feil: i. m. (58), p. 165.

⁶² Feil: i. m. (58), p. 167.

vagyis előnyt biztosítson az olyan gyártókkal vagy szolgáltatókkal folytatott versenyben, akik nem férnek hozzá a licencia tárgyát képező vagy ahhoz hasonló titkos know-how-hoz.⁶³

A know-how lényegessége vonatkozásában fontos megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy technikai minőségi követelmények nem támaszthatók a know-how-nál, viszont döntő jelentőségű, hogy az adott tudásanyag annak alkalmazásakor milyen szerepet játszik a dinamikus versenyben.⁶⁴ A lényegességet a szerződéskötés idejének figyelembevételével kell megállapítani. Különbséget tesznek termék know-how és eljárási know-how között. A termék know-how lényegessége feltétlenül szükséges, az eljárási know-how-nak csak hasznosnak kell lennie.⁶⁵

A know-how nem szabadalomképes technikai vagy más technikai megoldásokhoz, hanem praktikus ismeretekhez, így kereskedelmi ismeretekhez kapcsolódik.⁶⁶ A know-how kategóriájába besorolhatók a nem szabadalmazható biotechnológia anyagok is.⁶⁷

A know-how kategória nem öleli fel azokat a szabadalmazható találmányokat, amelyeket vállalatpolitikai, illetve stratégiai okokból nem jelentettek be szabadalmaztatásra.⁶⁸

Ad c) Azonosítotttság

Az azonosítás jogvita esetében fontos szerepet játszik. A licenciadónak dokumentálnia kell, hogy a know-how lényeges és egyben titkos is. Az azonosítás eszköze lehet licenciaszerződés, külön dokumentum vagy valamilyen más eszköz. A know-how azonosítása vagy az átadás-kor, vagy közvetlenül az után történik. Szükséges, hogy a külön dokumentum vagy a rögzítés más formája szükség esetén hozzáférhető legyen.⁶⁹

5. A RENDELET ALKALMAZÁSÁHOZ FELTÉTLENÜL SZÜKSÉGES VERSENYJOGI FOGALMAK

A rendelet versenyjogilag fontos és a mentesítések értelmezéséhez szükséges fogalmak egész sorát tartalmazza:

- A) kölcsönös megállapodás,
- B) nem kölcsönös megállapodás,

⁶³ *Fürjes-Benke Eszter*: A know-how csoportmentesítés az Európai Unióban, különös tekintettel a technológiatranszfer intézményére. Diplomamunka, PPKE-JÁK, Budapest, 2012, p. 55–56.

⁶⁴ *Feil*: i. m. (58), p. 170.

⁶⁵ *Feil*: i. m. (58), p. 171.

⁶⁶ *Jörg-Martin Schultze, Stephanie Pautke, Dominique S. Wägener*: Die Gruppenfreistellung für Technologietransfer Vereinbarungen. Recht und Wirtschaft GmbH, Frankfurt, 2005, p. 162–165.

⁶⁷ *Feil*: i. m. (58), p. 164.

⁶⁸ *Feil*: i. m. (58), p. 164.

⁶⁹ *Fürjes-Benke*: i. m. (63), p. 56.

- C) versenytárs vállalkozások,
- D) nem versenytárs vállalkozások,
- E) érintett technológiai piac,
- F) szelektív forgalmazási rendszer,
- G) elválasztható fejlesztés,
- H) kapcsolt vállalkozások.

Ad A) Kölcsönös megállapodás

Kölcsönös megállapodásnak⁷⁰ számít, ha *egy szerződéssel* mindkét fél ad licenciat vagy licenciatkat a másiknak.

Nevezetesen kölcsönös megállapodás az olyan technológiaátadási megállapodás, amelyben két vállalkozás egyazon szerződés vagy különálló szerződések útján szabadalmi licenciat, know-how licenciat, szoftverre vonatkozó felhasználási engedélyt vagy vegyes szabadalmi és know-how licenciat vagy szoftverre vonatkozó felhasználási engedélyt ad egymásnak, és ahol ezek a licenciatk *versengő technológiákra vonatkoznak*, vagy versengő termékek előállítására használhatók fel.

Ad B) Nem kölcsönös megállapodás

A nem kölcsönös megállapodásban hagyományosan az egyik fél a licenciatadó, a másik a licenciatvevő, vagy két vállalkozás ad egymásnak ilyen licenciat, de *ezek a licenciatk nem versengő technológiákra vonatkoznak*, és nem használhatók fel versengő termékek előállítására.⁷¹

Ad C) A versenytárs vállalkozások

Azok a vállalkozások, amelyek az érintett technológiai piacon és/vagy az érintett termékpiacon versenyeznek.⁷² Ez a megkülönböztetés azért fontos, mert versenytárs vállalkozások csak horizontális megállapodások részesei lehetnek, a vertikális megállapodásokban teljességgel kizárt a versenytársi mellérendeltség.⁷³

A versenytárs vállalkozások számára elengedhetetlen az érintett termékpiac és technológiai piac meghatározása.

⁷⁰ A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés c) pontja.

⁷¹ A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés d) pontja.

⁷² A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés j) pontja.

⁷³ Fűrjes-Benke: i. m. (63), p. 59.

Ad D) Nem versenytárs vállalkozások

Nem versenytárs vállalkozások a vertikális megállapodásokban részt vevők, amelyek egymással nem konkurálnak, és az értékesítési lánc különböző fázisaiban vesznek részt. Pl. a franchiserendszergazda és a franchiserendszerben működő üzlet üzemeltetője.

Ad E) Érintett technológiai piac

A versenytárs vállalkozások rendelkezésére álló technológiai piac: az érintett technológiai piac olyan versenytárs vállalkozásai, amelyek versengő technológiákra adnak licenciatokat egymás szellemi tulajdon-jogainak megsértése nélkül (tényleges versenytársak a technológiai piacon); az érintett technológiai piac olyan technológiákat foglal magában, amelyeket a licenciatvevők a jellemzőik, az utánuk fizetendő licenciatdíjak és rendeltetésük alapján a licencia tárgyát képező technológiával felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tekintenek.⁷⁴

Ad G) Elválasztható fejlesztés

Elválasztható fejlesztés: az olyan fejlesztés, amely a licencia tárgyát képező technológia megsértése nélkül hasznosítható.⁷⁵

6. SEMMILYEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT NEM MENTESÍTHETŐ KIKÖTÉSEK A LICENCIAMEGÁLLAPODÁSOKBAN

Ezeket a rendelet 5. cikke tartalmazza.

a) A licenciatvevő bármilyen közvetlen vagy közvetett kötelezettsége, illetve a licencia tárgyát képező technológián végzett elválasztható fejlesztései vagy annak általa kialakított új alkalmazásai tekintetében *kizárólagos licenciatot nyújtson a licenciatadó vagy a licenciatvevő által kijelölt harmadik személy részére.*⁷⁶

b) A licenciatvevő bármely közvetlen vagy közvetett kötelezettsége, hogy e licencia tárgyát képező technológián végzett elválasztható fejlesztéseit vagy annak általa kialakított új alkalmazásait *fennálló jogokat egészben vagy részben átruházza a licenciatadóra vagy a licenciatadó által kijelölt harmadik személyre.*⁷⁷

⁷⁴ A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés j) pontjának i) alpontja.

⁷⁵ A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés j) pontjának ii) alpontja.

⁷⁶ A némiképp bonyolult fogalmazás azt jelenti, hogy a licenciatvevő által eszközölt fejlesztéseket a licenciatadó nem sajátíthatja ki kötelező licenciat formájában.

⁷⁷ Tehát a licenciatvevője nem kötelezhető arra, hogy önálló fejlesztéseit átruházza a licenciatadóra vagy harmadik személyre.

c) A licenciaeveő bármely közvetlen vagy közvetett kötelezettsége arra, hogy *nem támadja meg a licenciadót a közös piacon megillető szellemi tulajdon-jogok érvényességét* azon lehetőség sérelme nélkül, hogy amennyiben a licenciaeveő a licencia tárgyát képező egy vagy több szellemi tulajdon-jog érvényességét megtámadja, a technológiaátadási megállapodás megszüntethető.⁷⁸

d) Amennyiben a licenciadó és a licenciaeveő nem versenytársak, a mentesítés nem alkalmazható az olyan közvetlen vagy közvetett megállapodásra, amely a licenciaeveőt korlátozza

- saját technológiája hasznosításában vagy
- kutatás-fejlesztés végzésében,
- a licenciadót korlátozza a kutatás-fejlesztésben,

kivéve, ha ez utóbbi korlátozás nélkülözhetetlen a licencia tárgyát képező *know-how* harmadik személyek előtti feltárásának megakadályozása érdekében.⁷⁹

Ez a vállalkozás az olyan licenciadó, licenciaeveő fogalmának felel meg, ahol az adott fél jelentős irányítási jogokkal rendelkezik. Jogosult a vállalkozás ügyeinek irányítására,⁸⁰ így pl. a szavazatok több mint felével rendelkezik. Például a felügyelő szerv az ügyviteli szerv vagy a vállalkozást jogilag képviselő testületek tagjainak több mint felének kinevezésére jogosult.

7. KÜLÖNÖSEN SÚLYOS, VERSENYTÁRSÁK KÖZÖTTI KORLÁTOZÁSOK

A nem mentesíthető vállalkozások vonatkozásában a rendelet következetesen különbséget tesz *versenytárs vállalkozások és nem versenytárs vállalkozások között*, és mérlegelhető kivételezéseket állapít meg.⁸¹ Lényegében itt arról van szó, hogy a felsorolás alá eső licenciamegállapodásokra kivételesen alkalmazható a csoportmentesség.

⁷⁸ E megfogalmazás azt jelenti, hogy amennyiben a licenciamegállapodás tárgya értékét veszti (pl. a szabadságom illetékvesztés hiánya miatt megszűnik), a licenciaeveőt nem lehet kötelezni arra, hogy megtámadási jogát gyakorolja.

⁷⁹ Mind a licenciadó, mind a licenciaeveő akkor korlátozható egy adott megoldás továbbfejlesztésében, ha ez a megoldás lényegét harmadik személyek számára ismertté teszi (pl. gyártási titok vagy receptúra átadása).

⁸⁰ A 772/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés *n*) pontja, (2) bekezdés.

⁸¹ A 772/2004/EK rendelet 4. cikk (1) és (2) bekezdése.

*Nem mentesíthető kikötések versenytárs vállalkozások esetén*⁸²

a) Ármegállapítás kizárása

Valamely fél azon képességeinek korlátozása, hogy harmadik személyek számára⁸³ történő termékértékesítés során meghatározza saját árait.⁸⁴ Ez a legsúlyosabb a korlátozások között.

b) A termelés korlátozása

Itt kivételt enged a rendelet

i) azoknak a termelésekorlátozásoknak a vonatkozásában, amelyeket a szerződés szerinti termék termelésére nem kölcsönös megállapodás keretében határoznak meg a licenciavevő számára

ii) vagy kölcsönös megállapodás keretében csak a licenciavevők egyike számára.

*c) A piacok vagy vevők elosztása, több kivétellel*⁸⁵

d) A kutatás-fejlesztés korlátozása

Nem mentesíthető a licenciavevő saját technológiája hasznosítására vonatkozó képességének korlátozása *vagy a megállapodásban részes bármely fél azon képességének korlátozása, hogy kutatást és fejlesztést végezzen.*

⁸² A fogalmazás nem egyértelmű, a 4. cikk főcíme: különösen súlyos korlátozások. Ezek a mentesítés lehetőségét csillantják fel, viszont a rendelet 4. cikk (1) és (2) bekezdése rögzíti, hogy milyen megállapodások egyáltalán nem mentesíthetők, és egy csomó kivételt állapít meg.

⁸³ A 772/2004/EK rendelet 4. cikk (1) bekezdés.

⁸⁴ A versenytárs vállalkozások esetén nem alkalmazható kivétel az árkartell.

⁸⁵ A rendelet 4. cikk (1) c) pontja több kivételt is lehetővé tesz, amelyek az alábbiak:

i. a licenciavevő(k) kötelezettsége a licencia tárgyát képező technológia hasznosításának egy vagy több műszaki alkalmazási területre, illetve egy vagy több termékpiacra való korlátozására,

ii. a licenciadó és/vagy a licenciavevő kötelezettsége nem kölcsönös megállapodás keretében arra, hogy a licencia tárgyát képező technológia hasznosításával ne termeljen egy vagy több műszaki alkalmazási területen, egy vagy több termékpiacra, vagy egy vagy több, a másik fél részére fenntartott kizárólagos területen,

iii. a licenciadó kötelezettsége arra, hogy a technológiára egy adott területen ne adjon licenciat más licenciavevőnek,

iv. a licenciavevő és/vagy licenciadó általi, a másik fél számára fenntartott kizárólagos területen vagy kizárólagos vevőcsoportnak történő aktív és/vagy passzív értékesítés nem kölcsönös megállapodásban előírt korlátozása,

v. a licenciavevő általi, a licenciadó által valamely más licenciavevő számára kijelölt kizárólagos területen vagy kizárólagos vevőcsoportnak történő aktív értékesítés nem kölcsönös megállapodásban előírt korlátozása, feltéve, hogy ez a másik licenciavevő a saját licenciamegállapodás megkötésének idején nem volt a licenciadó versenytárs vállalkozása,

vi. a licenciavevő kötelezettsége, hogy a szerződés szerinti termékeket csak saját használatra állítsa elő, feltéve, hogy a licenciavevő nincs korlátozva a szerződés szerinti termékeknek saját termékei alkatrészeként való aktív vagy passzív értékesítése tekintetében,

vii. a licenciavevő nem kölcsönös megállapodásban előírt kötelezettsége, hogy a szerződés szerinti termékeket csak egy adott vevő számára állítsa elő, amennyiben a licencia megadása azzal a céllal történt, hogy alternatív beszerzési forrást biztosítsanak az adott vevő részére;

8. A NEM VERSENYTÁRS VÁLLALKOZÁSOK KÖZÖTTI KÜLÖNÖSEN SÚLYOS MEGÁLLAPODÁSOK

Amennyiben a megállapodásban részes vállalkozások nem versenytárs vállalkozások, a mentesülés nem alkalmazható azokra a megállapodásokra, amelyek célja közvetve vagy közvetlenül a következő:

a) az ár szabad meghatározása. Nem mentesíthető valamely fél azon képességének korlátozása, hogy harmadik fél számára történő termékértékesítés során meghatározza saját árait azon lehetőség sérelme nélkül, hogy legmagasabb eladási árat határozzanak meg vagy ajánlott eladási árra tegyenek javaslatot, feltéve, hogy valamelyik fél nyomására vagy ösztönzésére ezek az árak valójában nem válnak rögzített, illetve legalacsonyabb eladási árrá;

b) területi korlátozás. Nem mentesíthető terület korlátozása, amelyen, vagy a vevők korlátozása, akiknek a licenciatvevő passzívan értékesítheti a szerződés szerinti termékeket;⁸⁶

c) a végső felhasználók számára történő, olyan licenciatvevő általi aktív vagy passzív értékesítés korlátozása, aki szelektív forgalmazási rendszer⁸⁷ tagja, és kiskereskedelmi szinten működik, azon lehetőség sérelme nélkül, hogy megtiltható legyen a rendszer valamely tagja részére, hogy nem engedélyezett telephelyről végezze tevékenységét.

9. A MENTESÜLÉS ÉS A PIACI RÉSZESEDES

Az Európai Bizottság a szabályozásnál abból indult ki, hogy gyakorlatban a piaci versenyben részt vevő vállalkozások piaci részesedése indikátorként szolgál a piacon betöltött szerepük meghatározására. Ezért a Bizottság döntése alapján a csoportmentesítések intézményét ál-

⁸⁶ Itt maga a rendelet több kivételt alkalmaz, amelyek az alábbiak:

i. a passzív értékesítés korlátozása valamely, a licenciatvevő részére fenntartott kizárólagos területen vagy kizárólagos vevői csoport részére,

ii. a passzív értékesítés korlátozása valamely kizárólagos területen vagy kizárólagos vevői csoport részére, amelyet a licenciatvevő egy másik licenciatvevő részére jelölt ki az első két évben, amikor az adott területen vagy az adott vevői csoportnak ez a másik licenciatvevő értékesíti a szerződés szerinti termékeket,

iii. az a kötelezettség, hogy a szerződés szerinti termékeket csak saját használatra állítsa elő, feltéve, hogy a licenciatvevő nincs korlátozva a szerződés szerinti termékeknek saját termékei alkatrészeként való aktív vagy passzív értékesítése tekintetében,

iv. a szerződés szerinti termékeknek csak egy meghatározott vevő részére történő előállítására vonatkozó kötelezettség, amennyiben a licenciatvevő azzal a céllal történt, hogy alternatív beszerzési forrást biztosítsanak az adott vevő részére,

v. a végső felhasználók részére nagykereskedelmi szinten működő licenciatvevő által végzett értékesítés korlátozása,

vi. a nem jogosult forgalmazók részére a szelektív forgalmazási rendszer tagjai által történő értékesítés korlátozása;

⁸⁷ ...g) szelektív forgalmazási rendszer szerinti termékek előállítására vonatkozó licenciatvevő csak meghatározott kritériumok alapján kiválasztott licenciatvevőknek ad, és ezek a licenciatvevők vállalják, hogy a szerződés szerinti termékeket forgalmazásra nem jogosult forgalmazók számára nem értékesítik;

talánosan függővé teszik az adott vállalkozások „piaci hatalmától”, vagyis a szerződő felek bizonyos piaci részesedéseket a rendeletnél fogva nem léphetnek túl.⁸⁸

Amennyiben *versenytárs vállalkozásokról, azaz horizontális szerződések résztvevőiről* van szó, a mentesülés feltétele, hogy a licenciadó és a licenciatevő együttes *piaci részesedése* az együttes technológia- és termékpiacon *ne haladja meg a 20%-ot*.

*Nem versenytárs vállalkozások, vertikális szerződésben résztvevők mentesítésének feltétele, hogy a piaci részesedésük nem haladhatja meg a 30%-ot.*⁸⁹

10. VISSZAVONÁS

A rendelet felhatalmazza a Bizottságot a *csoportmentesítési kedvezmények visszavonására*, ha a rendelet alkalmazható, azonban a Római Szerződés 81. cikk (3) bekezdése értelmében a licencszerződés mégsem mentesíthető.⁹⁰ A vertikális megállapodások esetén ha a felek együttes piacrészesedése meghaladja az 50%-ot, helye van a csoportmentesítés visszavonásának.⁹¹

11. A BÍRÓSÁGI GYAKORLAT FIGYELEMBEVÉTELE A SZABADALMAK, FORMATERVEZÉSI MINTÁK ÉS VÉDJEJYEK ESETÉBEN

A 772/2004 rendelet maximálisan figyelembe veszi az Európai Bíróság licencügyekben kialakult gyakorlatát.

A szabadalomból származó kizárólagos jogok önmagukban nem képeznek tiltott kartellt, viszont a szabadalmasok egymás közti megállapodásai kartelltilalomba ütközhetnek.⁹²

A védjegyjogosult az Európai Közösség valamennyi államában felléphet harmadik országból származó, védjeggyével azonos megjelöléssel ellátott áruk vonatkozásában, amennyiben e védjegyjogok gyakorlása meg nem engedett piaci magatartás eredménye.⁹³

Az ipariminta-oltalomból⁹⁴ eredő jogok kizárólagos gyakorlása kartelltilalomba ütközhet, amennyiben meg nem engedett, egyeztetett magatartás eszköze vagy eredménye.⁹⁵

⁸⁸ *Fürjes-Benke*: i. m. (63), p. 59.

⁸⁹ A 772/2004/EK rendelet 4. cikk (1) bekezdése és 4. cikk (2) bekezdése.

⁹⁰ A visszavonásról a 772/2004/EK rendelet 6. cikke rendelkezik.

⁹¹ *Korah*: i. m. (8), p. 99.

⁹² *Louis Vogel*: Droit européen des ententes et abus de position dominante. Lawlex, Paris, 2010, p. 595.

⁹³ *Vogel*: i. m. (92), p. 596.

⁹⁴ Az Európai Bíróság 1982 szeptember 14-én a 144/81 Kuerkop BV/Nancy Kean Gifts BV-ügyben hozott ítélete.

⁹⁵ *Vogel*: i. m. (92), p. 597.

A számítógépgyártó, aki meg kívánja akadályozni saját termékei másolatainak importját, nem hozhat létre saját viszonteladóival egyeztetett tilos gyakorlatot, mert e magatartás a termékekhez fűződő szerzői jogok⁹⁶ jogszerű gyakorlatának minősül.⁹⁷

VI. A 772/2004/EK RENDELET DIMENZIONÁLIS ÚJDONSÁGAI A KORÁBBI CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELETEKHEZ KÉPEST

- A rendelet egyaránt vonatkozik a szabadalmakra, a know-how-ra, más iparjogvédelmi jogokra (formatervezési minta, védjegy), a szerzői jogi alkotásokra (különösen a szoftverre) és a szomszédos jogok hasznosítására és átadására vonatkozó megállapodásokra. Idáig a csoportmentesítések nem terjedtek ki a szoftverfelhasználási szerződésekre.
- A rendelet pontosítja a kapcsolt vállalkozások fogalmát.
- A rendelet „ejti”, azaz nem szabályozza külön az automatikusan mentesíthető klauzúlákat.
- A rendelet csak kétfajta korlátozást ismer, mentesíthető és nem mentesíthető korlátozást.
- A különösen súlyos (azaz mentesíthető) korlátozások tekintetében különbséget tesz versenytársak és nem versenytársak közötti megállapodások között.
- A rendelet egységesíti a csoportmentesítések alkalmazási határidejét.
- A rendelet megváltoztatja a korábbi szabályozás piacrészesedési előírásait.
- A rendelet kiemelt figyelmet fordít a szellemi alkotásokkal kapcsolatos kérdésekre.

⁹⁶ Az Európai Bíróság 1999. december 16-án, első fokon, a T 198/98 a Mivro Leader Bussiness-ügyben hozott ítélete.

⁹⁷ Vogel: i. m. (92), p. 598.